

Andreea DUMITRU

Un poem al trupului-madlenă

Guy Cassiers conduce Toneelhuis, principala instituție publică de spectacol din Anvers (ce beneficiază chiar și acum, în vremuri de criză, de un buget uriaș) și a primit de curând Premiul Europa pentru Noi Realități Teatrale. Asemenea colegilor săi de generație, Jan Lauwers, Jan Fabre sau Jan Versweyfeld (scenograful lui Ivo van Hove), a absolvit Academia de Arte Frumoase din Anvers, dar producțiile sale recente se remarcă mai ales prin utilizarea poetică a noilor media. Prezent deja în trei rânduri la Avignon, cu *Sunken Red* (2006), *Mefisto for ever* (2007) și *Atropa* (2008), Cassiers se pregătește să atace tetralogia lui Wagner, *Inelul Niebelungilor*, pentru La Scala din Milano, sub direcția muzicală a lui Daniel Barenboim.

Între teatru și operă

Regizorul nu lucrează, așadar, pentru prima dată în teatrul liric. Opera ***House of the Sleeping Beauties***, prezentată în premieră pe 8 mai 2009, în splendidul Teatru La Monnaie/De Munt din Bruxelles, a ținut afișul recentei ediții a KunstenFestivalDesArts/KFDA (30 aprilie–23 mai), un eveniment din care nu au lipsit nume ca Romeo Castellucci, Jérôme Bel sau William Forsythe. În câteva săptămâni, spectacolul a adunat cronici impresionante, amintind *The Woman Who Walked into Doors* (2001), prima colaborare a lui Cassiers cu muzicianul Kris Defoort, un succes cu atât mai notabil cu cât aborda un caz de violență conjugală.

La umbra fetelor în floare – de la Proust la Kawabata

Scris și performat în engleză, libretul noii opere e inspirat și de această dată de un roman: *Frumoasele adormite* (1961) al nobelizatului Yasunari Kawabata (tradus în românește de Anca Focșeneanu, Editura Humanitas, 2006). Nu e prima dată când Cassiers se lasă sedus de lumea niponă. El a mai pus în scenă *Cheia* lui Junichiro Tanizachi (1998) și *Hiroshima, mon amour*, după Marguerite Duras (1996). În același timp, e de notorietate (și poate chiar o trăsătură a generației sale) faptul că regizorul flamand nu agreează prea mult textele scrise special pentru scenă. Cassiers – e de părere Johan Thielemans – „suferă de obsesia textului imposibil, un imposibil pe care nu-l regăsește la dramaturgii propriu-ziși. Am putea detecta aici un gust pentru riscul pur, pentru posibilitatea unei catastrofe totale“. Dar oare nu în asta constă excepționala creativitate a scenelor neerlandofone, și nu pentru asta îi apreciem pe Lauwers, Fabre sau Ivo van Hove, artiști aventuroși și „impuri“?

Romanul lui Kawabata e un astfel de text imposibil, o miniatură de un farmec sofisticat, copleșitor. Sunt relatate, de-a lungul a cinci nopți, vizitele unui bărbat de 67 de ani la un bordel aparte, în care tinerele fete sunt sedate pentru ca bătrânii clienți să se poată bucura... necomplexați de farmecele lor. Subiectul e insolit, și totuși, ceea ce seduce la lectură s-ar putea dovedi inconsistent pe scenă: „acțiunea“ e ca și inexistentă, dialogurile (imaginare sau nu) sunt puține și eliptice, cu adevărat ofertant fiind doar planul percepțiilor și al evocării. Căutând, din jenă, dar și din curiozitate, plăceri mai convenabile bărbăției sale incerte, Eguchi își dă seama că, departe de a-l revigora, intimitatea tinerelor trupuri îl aruncă în abisul memoriei.

Dirk ROOFTHOFT și Barbara HANNIGAN

Foto: Maarten Vanden Abeele

Dansatoarea Kaori ITO

Foto: Maarten Vanden Abeele

Trecutul sexual, cu episoadele lui glorioase ori tănuitele eșecuri, amintirea apuselor iubiri și a femeilor care i-au jalonat viața, urcă violent la suprafața conștiinței și, odată cu ele, rușinea, vinovăția, deșertăciunea și frica de moarte.

Adevărata temă a acestui microman fabulos e, de fapt, *trupul-madlenă*. „Nu mai are suflet de om, e numai un corp de femeie”, își spune Eguchi, cuibărit la umbra frumoasei adormite. Bărbatul privește, ascultă, adulmecă, atinge, dar nu îi este îngăduit să meargă mai departe. O interdicție bizară face ca alcovul să semene mai degrabă cu o anticameră a morții: fetele sedate sunt virgine, măsură de precauție inutilă, ținând cont de decrepitudinea clienților. Ultima plăcere rezervată bărbaților neputincioși e somnul în compania „zeițelor” consolatoare, dar inaccesibile.

Asemenea marilor săi confrăți, Kawabata e un admirabil „artist al lumii trecătoare”. Scriind despre bătrânețe și declin, despre „tăcerea trupului” (ca să-l citez pe Guido Ceronetti), el sublimează, de fapt, atributele vieții: senzorialul și fluiditatea. Prezent-trecut, interior-exterior, somn indus-somn de moarte, extaz-narcoză, totul comunică și se confundă. Arta lui Kawabata seamănă cu o pânză de păianjen fină din care cititorul nu mai are scăpare. Aceasta e metafora pe care o evocă și Cassiers în ultima parte a spectacolului său: o pânză de păianjen de-a lungul căreia dansatoarea Kaori Ito se deplasează cu agilitate (coregrafia: Sidi Larbi Cherkaoui), sugerând prizonieratul tinerelor fete în casa morții și a somnului.

Corpul ca sursă a muzicii

„*Trupul fetei răsună muzică*” scrie la un moment dat Kawabata. Cum să rezisti unei astfel de sugestii, par a răspunde Defoort și Cassiers celor ce reproșează caracterul complet nedramatic al materialului ales.

House of the Sleeping Beauties, „operă în trei nopți”, este probabil partitura cea mai complexă semnată de Kris Defoort, pianist și jazzman, inspirat în egală măsură de muzica barocă și de artiști ca *Philippe Boesmans*. După *The Woman Who Walked into Doors* – declară el într-un interviu – „căutam un subiect foarte diferit de realismul social, unul care să trateze într-o manieră poetică, filosofică, marile teme ale vieții: nașterea, iubirea, moartea. Guy Cassiers mi-a dat romanul lui Kawabata: toate se găseau acolo, sub o formă misterioasă, ambiguă și foarte poetică. Lirică, dar nu sentimentală”.

Paradoxal, există și un substanțial côté teatral în această operă scrisă pentru bariton, soprană și cor feminin. Cassiers renunță aici la tratarea în formă monologală (extrem de eficientă în *Sunken Red*, transpunerea romanului lui Jeroen Brouwers) și preferă să experimenteze alături de compozitor. Primul rezultat este demarcația în plan muzical a două spații distincte: cel diurn și cel al iluziei. În planul fizic, concret, scena rămâne goală, de o austeritate niponă, camera secretă fiind sugerată de un practicabil alb. Eguchi și gazda sa, interpretați de Dirk Roofthoof și Katelijne Verbeke, se întâlnesc aici, pe *tatami*, pentru a negocia sumar ritualul plăcerii.

Câteva replici-laitmotiv („Ești trează?”, „Mă auzi?”) sunt suficiente pentru ca bărbatul să plonjeze în necunoscut, în brațele femeii-copil, femeii-vampă, femeii-sfinx. Dedublarea personalității, multiplicitatea, fragilitatea identității umane sunt teme recurente la Cassiers, argumentate prin apelul la tehnicile video și digitale. Ca de fiecare dată, regizorul amplifică vocile actorilor cu ajutorul unor microfoane discrete, modalitate de a cultiva, paradoxal, registrul intim, insinuant, învăluitor.

Dacă ar trebui să exprim o rezervă în legătură cu regia lui Cassiers, atunci ea ar viza postura ingrată în care se găsește aici un actor de anvergura lui Dirk Roofthoof. Acesta compune un bătrân convingător, din gesturi șovăitoare și lente, dar timbrul său special, predestinat rolurilor beckettiene, e eclipsat de vocea interioară a personajului, încredințată baritonului Omar Ebrahim. Nici măcar o acriță temperamentală cum e Katelijne Verbeke nu pare în largul ei atunci când nu își rostește puținele replici. Personajul ei e nevoit să rămână în scenă, spinonându-și clientul, asemenea unui câine de pază la poarta infernului.

„Femeia e infinită“ spuse Eguchi, cuprins de tristețe

Prezență solară și sculpturală, soprana Barbara Hannigan ar fi, potrivit compozitorului, „femeia omniprezentă, care îl observă, îl descrie pe bătrân și, puțin câte puțin, pătrunde în mintea lui. În flash-back-uri, când acesta își amintește de un sărut, de o aventură și de mama lui, ea se confundă, pe rând, cu toate aceste femei“.

În timp ce Defoort e frapat de muzicalitatea romanului, Cassiers pare sedus de pariul necuprinsului, al inexprimabilului. Melancolia se naște în roman din exasperarea niciodată satisfăcută a simțurilor. La capătul fiecărei nopți, cu fiecare trezire a conștiinței anesteziate de pilule, Eguchi nu simte decât deșertăciune și gustul morții iminente. Și o incontrollabilă revoltă împotriva secretului care pecetluiește casa somnului. A unei legi „care trebuie respectată cu atât mai strict cu cât e mai ciudată“.

În relația dificilă cu limitele propriului trup, dar și cu interdicțiile absurde impuse dorinței de cunoaștere, Cassiers sesizează potențialul dramatic al romanului. Astfel încât, acolo unde Kawabata descrie cu lux de amănunte tactil-olfactive, regizorul impune distanța privirii, a simțului care amână și frustrează. Cele trei tinere alături de care Eguchi își petrece nopțile sunt interpretate de aceeași dansatoare izolată în planul superior al scenei, făptură duală, extatic-letargică, accesibilă privirii lui Eguchi, dar nu și mângâierilor lui. Percepțiile trezite de contactul direct sunt recreate în spectacol cu ajutorul tehnologiei video. Ceea ce vede, simte și atinge bărbatul se dezvăluie publicului doar prin aceste imagini proiectate în fundal: complicate mandale, sugerând curgerea timpului și succesiunea anotimpurilor, dar și detalii ale unui trup de femeie, redată în gros-plan: suprafețe alunecoase, texturi senzuale, gesturi abia schițate, pe scurt, o perspectivă deliberat fluidă și ambiguă.

„Pentru mine, nu există artiști și tehnicieni. Toți cei care colaborează la producțiile mele sunt artiști“, susține Cassiers. Din această echipă fac parte, fără îndoială, Enrico Bagnoli, cu eclerajele lui sofisticate, videastul Arjen Klerkx, dar și Tim Van Steenbergen, autorul unor costume somptuoase. În biografia artistică a lui Cassiers, *House of the Sleeping Beauties* e una dintre acele „povești pentru căușul palmei“ care-i îngăduie artistului refugiul activ între două proiecte mai ample. Între un *Triptic al puterii* și dramatizarea capodoperei lui Musil, de pildă, Kawabata se dovedește interlocutorul ideal.

House of the Sleeping Beauties – O producție LOD (Gent), Toneelhuis (Anvers), La Monnaie/De Munt (Bruxelles). Coproducție: Grand Théâtre de Luxembourg, AskolSchönberg (Amsterdam, NL), Musica – Festival international des musiques d’aujourd’hui de Strasbourg (FR), La Filature (Mulhouse, FR), Operadagen Rotterdam. Data premierei: 8 mai 2009.